

*Л.І. Федчук, канд. філол. наук
(Національний авіаційний університет, Київ)*

Редагування як метод удосконалення комунікативно-професійної компетентності майбутнього фахівця

У статті названо один з ефективних способів удосконалення мовно-мовленнєвої компетенції майбутнього фахівця, розкрито суть редагування як навчального методу, висвітлено технологію його застосування, схарактеризовано типи завдань на редагування й наведено їх приклади.

Демократичні перетворення, що відбуваються в Україні, розбудова могутньої самостійної держави з ринковою економікою, нагальна потреба в підготовці конкурентоспроможних кадрів надають проблемі комунікативної підготовки майбутніх фахівців особливого значення, оскільки мова – засіб усної та письмової взаємодії з колегами з метою спільного розв'язання професійних проблем, знаряддя пізнання й удосконалення професійної майстерності.

Показником належного рівня сформованості у випускників вищих навчальних закладів мовно-мовленнєвої компетенції є оволодіння ними культурою мовлення, зокрема дотримання норм сучасної літературної мови.

На жаль, як засвідчує практика, мовлення більшості фахівців будь-якої спеціальності далеке від ідеального, що робить актуальною проблему пошуку такого методичного підходу до проведення занять з української мови, який би сприяв оволодінню науковими знаннями і практичними вміннями щодо досконалого засвоєння норм української мови.

Таким підходом, як переконливо доводить власний досвід й навчальна практика інших педагогів [див: 1; 2; 3], може стати систематичне застосування на заняттях з української мови вправ і завдань на редагування як власних, так і чужих висловлювань. Без вироблення вміння редагувати, тобто помічати й усувати різні помилки у змісті, структурі та мовному оформленні тексту, а також заміняти менш точні слова й синтаксичні конструкції на більш влучні для вираження певної думки, неможливо досягти позитивних зрушень у мовленнєвому розвитку.

Мета статті – на основі аналізу відповідної науково-методичної літератури та узагальнення власного досвіду розкрити можливість цілеспрямованого формування в майбутніх фахівців умінь редагувати власні й чужі висловлювання й у такий спосіб удосконалювати їх мовно-мовленнєву підготовку.

Суть редагування полягає в здійсненні критичного аналізу вихідного матеріалу й у разі потреби внесенні в нього певних змін, пов'язаних з усуненням різноманітних помилок та пошуком найкращого способу висловлення думки.

Набуття вмінь удосконалювати сказане чи написане – процес складний і довготривалий. Щоб виробити у студентів звичку до свідомого контролю за

якістю свого мовлення, прищепити їм уміння редагувати свої й чужі висловлювання, потрібна систематична цілеспрямована робота, тому навчання редагування повинно проводитися не епізодично, а постійно – на кожному занятті з української мови.

Завдання, спрямовані на формування вмінь удосконалювати висловлювання, утворюють окрему групу в загальній системі вправ, які використовуються на заняттях з української мови. У ході виконання таких завдань мета викладача полягає в тому, щоб виробити у студентів потребу в здійсненні самоконтролю за своїм мовленням, акцентувати увагу на базових теоретичних засадах проведення цієї роботи та сформувати відповідні вміння й навички, основними серед яких є знаходження й усунення різних помилок (змістових, ефонічних, лексичних, граматичних, стилістичних, правописних) у мовному оформленні власних і чужих текстів або окремих речень, пояснення причин їх виникнення.

Передумовою успішного формування в майбутніх фахівців умінь редагувати є засвоєння інформації про типи помилок та окремі їх види. Цю роботу корисно розпочати вже на першому занятті після аргументованого доведення важливості формування такого складника професіограми майбутнього фахівця, як досконале володіння державною мовою. При цьому доцільно переконати першокурсників у хибності думки, що за одинадцять років навчання в школі вони вже оволоділи українською мовою. Про недостатній рівень формування вмінь правильно добирати мовні засоби для побудови власних висловлювань можуть свідчити результати своєрідного самодіагностування, проведеного на занятті у формі виконання завдання «Як сказати правильно?». Підвівши у такий спосіб першокурсників до висновку про необхідність удосконалення власного мовлення, викладач повідомляє й про основний спосіб досягнення позитивного результату – це вироблення вмінь здійснювати самоконтроль за своїм мовленням. А цього може домогтися лише той, хто добре обізнаний з типовими порушеннями норм української мови, знає їх причини та способи усунення.

З огляду на те, що норми української мови виводяться на основі тих теоретичних знань, які отримали учні, вивчаючи відповідний навчальний предмет у школі, доцільно розробити й роздати першокурсникам культуромовний довідник, у якому теоретико-ілюстративний матеріал узагальнено у таблиці з такими графами: 1) типовий приклад порушення норм української мови; 2) характер (суть) мовленнєвої помилки; 3) правило, яке порушено; 4) відредагований варіант вживання лексеми чи побудови висловлювання.

Такий довідник з культури мовлення стане для студентів своєрідним джерелом базових теоретичних знань, необхідних для виконання завдань на редагування, і своєрідним переліком помилконебезпечних місць, пов'язаних з вживанням певної мовної одиниці.

Однак для того щоб навчитися здійснювати контроль за якістю свого мовлення, одних лише знань про типові помилки та способи їх усунення недостатньо. Потрібна продумана система завдань, за якої важливим є і варіювання умов, в яких застосовуються знання, і зростання рівня складності

завдань, і науково обґрунтована їх послідовність. Цим загальновизнаним вимогам до системи тренувальних вправ відповідають завдання з редагування, розроблені А. Ярмолук [3].

Авторка пропонує вправи трьох рівнів складності. Суть завдань першого рівня полягає в тому, що необхідно виправити названі в умові завдання види помилок. Наприклад: 1) відшукайте у запропонованих висловлюваннях слова, вжиті у невласливих їм значеннях, і замініть їх потрібними; 2) відновіть порушений порядок розташування членів речення; 3) усуньте невинновдані повтори; 4) знайдіть російськізми, замініть їх українськими відповідниками тощо. Можлива допомога у вигляді довідки, запропонованої в умові самого завдання, як-от: визначте, яка причина лексичної помилки в кожному із запропонованих висловів: 1) незнання значення слова; 2) невміння розрізняти пароніми; 3) неправильний переклад російського багатозначного слова; 4) невмінням відчувати відтінки значення слів одного синонімічного ряду; 5) нерозрізнення міжмовних омоніми.

У завданнях другого рівня складності підказка відсутня: потрібно у пропорованих прикладах, що містять різнотипні помилки, знайти їх, вказати вид, причину виникнення й виправити. Дидактичним матеріалом для завдань цього рівня складності виступають, як правило, окремі словосполучення чи речення.

Завдання третього рівня складності передбачають редагування студентами цілих текстів, насичених різнотипними мовленнєвими помилками. Досить ефективним прийомом роботи є колективне редагування одного тексту. Корисним вважається і такий прийом, як проведення через певний проміжок часу повторної, але вже індивідуальної роботи з раніше відшліфованим текстом.

Формуванню пильності до дотримання літературних норм сприяє проведення всіх занять у режимі постійної уваги до мовлення студентів: після кожної відповіді додатковий бал отримує той, хто помітив і виправив мовленнєву помилку у висловлюванні однокласника.

Висновки. Досвід роботи засвідчує, що усвідомлення студентами типових помилок та систематичне цілеспрямоване вправляння у редагуванні сприяє виробленню у майбутніх фахівців мовного чуття, особливої пильності до прочитаного й почутого слова, вміння легко знаходити потрібні слова для висловлення власної думки.

Література

1. Куляс П. П. Редагування – справа потрібна і цікава / П. П. Куляс // Дивослово. – 2003. – № 2. – С. 51–56.
2. Шляхова В. Літературне редагування у системі фахової підготовки філологів / Валентина Шляхова // Культура слова. – 2011. – № 74. – С. 158–162.
3. Ярмолук А. Методичні засади розвитку вмінь удосконалювати власне писемне мовлення / Алла Ярмолук // Українська мова і література в школі. – 2005. – № 8. – С. 18–22.